

Milan Fürst, Češki nacionalni savet

Priručnik

**PRAVO NA UPOTREBU JEZIKA
I PISMA NACIONALNIH
MANJINA**

Pravila, praksa i preporuke

Prevodilački sastanak

Prevodioci za prevodioce

Novi Sad, 30. septembar 2023.

(povodom međunarodnog Dana prevođenja)

Teme

- * projekat "Jezička prava"
- * obim i sadržaj priručnika
- * raniji priručnici na ovu temu
- * leci
- * tabla dobrodošlice
- * preporuke za unapređenje jezičkih prava
- * koliko ih ima i koji su
- * pravni okvir

Projekat:

„Unapređivanje jezičkih prava u opštini Bela Crkva“

*Realizovan 2018-2019

*sprovedo ga je manjinsko udruženje *Češka beseda Beograd*, uz finansijsku podršku *Fondacije za otvoreno društvo, Srbija*.

Glavni cilj projekta:

Izrada i promocija predloga sistemskih rešenja za unapređenje ostvarivanja prava nacionalnih manjina na upotrebu maternjeg jezika i pisma

-> spisak preporuka za unapređenje jezičkih prava

A sporedni produkti su:

- 1) ovaj priručnik,
- 2) leci (u 4 jezičke varijante) i
- 3) tabla dobrodošlice u OBC (četvorojezična)

**PRAVO NA UPOTREBU
JEZIKA I PISMA
NACIONALNIH MANJINA**

Pravila, praksa i preporuke

Češka beseda Beograd

Češka beseda Beograd

**Pravo na upotrebu jezika i
pisma nacionalnih manjina**

Pravila, praksa i preporuke

Beograd 2018

Svi pojmovi upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju
muški i ženski rod lica na koje se odnose.

Autorski tim:

* *Autori: Emila Spasojević i Slobodan Milivojević*

* *Urednik: Milan Fürst*

* *Izdavač: Češka beseda Beograd*

Parametri:

* *godina izdanja 2018*

* *format A5*

* *30 strana (sa priložima 40 strana)*

* *elektronsko izdanje - za sada*

* *latinica*

* *ISBN 978-86-80794-07-5*

- *Na izradi priručnika angažovana su dva stručna konsultanta (autori).
- *Brošura je registrovana u digitalnom obliku u NBS
- *Priručnik je ustupljen nacionalnim savetima na dalje korišćenje, uključujući ustupanje autorskih prava (sa idejom da ih i oni prevedu na svoje jezike).

* Publikacija predstavlja vodič kroz prava nacionalnih manjina na službenu upotrebu jezika i pisma.

* Namijenjena je:

- 1) pripadnicima NM u RS,
- 2) zaposlenima u organima javne vlasti na svim nivoima, a posebno u organima JLS
- 3) široj javnosti (prevodiocima?)

Trenutak kad je napravljena:

* posle usvajanja novog zakona o NS NM ali pre popisa stanovništva 2022

* nakon usvajanja zakona o javnim beležnicima, ali pre imenovanja javnog beležnika za OBC

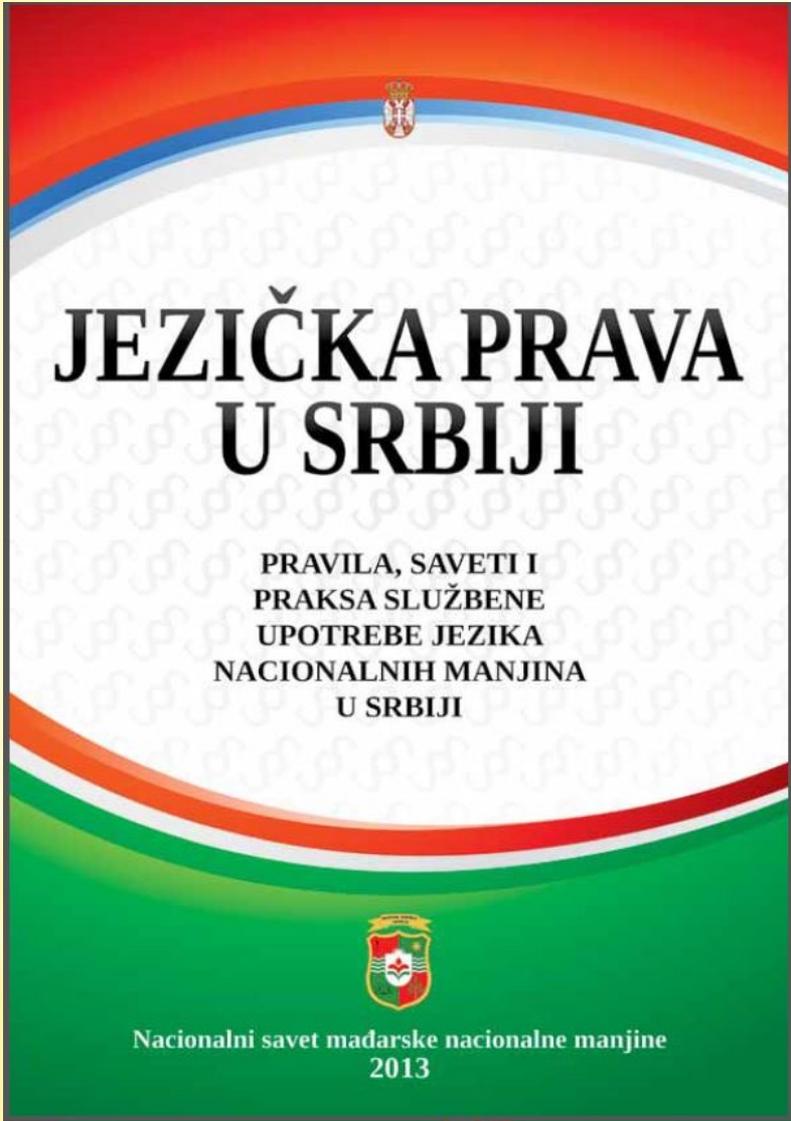
Raniji priručnici - mađarski

Na srpskom i mađarskom jeziku, ali sačinjen pre
ograničenja nadležnosti NS NM odlukom US 2014

JEZIČKA PRAVA U SRBIJI

**PRAVILA, SAVETI I PRAKSA SLUŽBENE UPOTREBE
JEZIKA NACIONALNIH MANJINA U SRBIJI**

2013, 30 str. A5, izdao Mađarski nacionalni savet

JEZIČKA PRAVA U SRBIJI

PRAVILA, SAVETI I
PRAKSA SLUŽBENE
UPOTREBE JEZIKA
NACIONALNIH MANJINA
U SRBIJI

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine
2013

Mađarski
priručnik,
2013

Mađarski priručnik, 2013

1

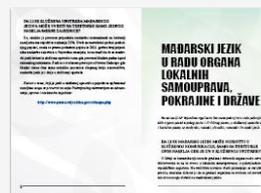
2

3

4

5

6

7

8

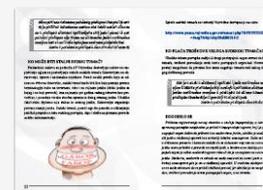
9

10

11

12

Raniji priručnici - slovački

Sačinjen posle ograničenja nadležnosti NS NM
(odlukom US 2014), ali samo na slovačkom jeziku

JAZYKOVÉ PRÁVA V SRBSKU

PRAVIDLA, RADY A PRAX

V OBLAST ÚRADNÉHO POUŽÍVANIA JAZYKOV

NÁRODNOSTNÝCH MENŠIN V SRBSKU

JEZIČKA PRAVA U SRBIJI

PRAVILA, SAVETI U PRAKSA

U OBLASTI SLUŽBENE UPOTREBE JEZIKA

NACIONALNIH MANJINA U SRBIJI

2015, 32 str. A5, izdao Slovački nacionalni savet, na
bazi mađarskog priručnika

JAZYKOVÉ PRÁVA V SRBSKU

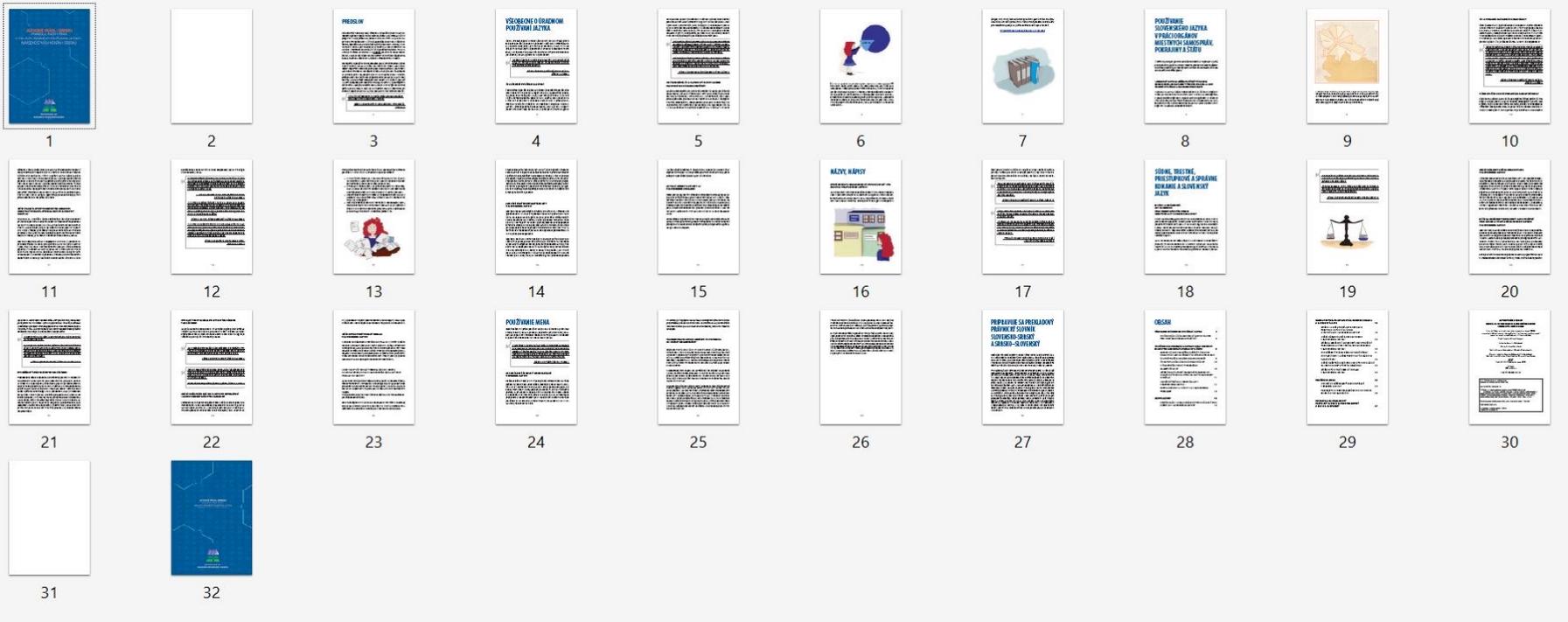
PRAVIDLÁ, RADY A PRAX
V OBLASTI ÚRADNÉHO POUŽÍVANIA JAZYKOV
NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN V SRBSKU

Národnostná rada
slovenskej národnostnej menšiny
2015

Slovački priručnik, 2015

Slovački príručník, 2015

Mađarski&lovački priručnik

*KO MOŽE BITI SUDSKI TUMAČ?

3 *Bitna povreda odredaba parničnog postupka uvek postoji ako: 8) je protivno odredbama zakona sud odbio zahtev stranke da u postupku slobodno upotrebljava svoj jezik i pismo ili ako parnični postupak nije vođen na službenom jeziku nacionalne manjine iako su za to bile ispunjene zakonske pretpostavke; Zakon o parničnom postupku, član 374 stav 2 tačka 8)*

KO MOŽE BITI STALNI SUDSKI TUMAČ?

Predsednici sudova sa područja AP Vojvodine dostavljaju zahtev za raspisivanje oglasa za postavljanje stalnih sudskih tumača Sekretarijatu za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice. Pored ostalih pravila koja se odnose na državne činovnike, sudski tumač može biti lice koje poznaje pravnu terminologiju kako na izvornom, tako i na ciljnom jeziku (dakle jeziku sa kojeg i na koji prevodi), ima najmanje pet godina radnog iskustva kao prevodilac, i poseduje visoku stručnu spremu iz datog stranog jezika. Ukoliko fakultetsku diplomu nije stekao iz stranog jezika, Sekretarijat organizuje proveru znanja jezika. Sudski tumači, pored toga što pomažu u otklanjanju jezičkih prepreka u toku sudskog postupka, daju i službene pismene prevode sudske dokumentacije.

Spisak sudskih tumača na teritoriji Vojvodine dostupan je na sajtu:

<http://www.puma.vojvodina.gov.rs/tumaci.php?&PHPSESSID=4neg75r6p1ekp58afii01b1t2>

KO PLAĆA TROŠKOVE USLUGA SUDSKOG TUMAČA?

Ukoliko tokom postupka sudija ili drugi postupajući organ stranci dodeli tumača, troškovi prevođenja uvek terete postupajući organ/sud. Naravno, postoji mogućnost da privatno lice samo angažuje tumača radi nekog drugog službenog prevoda.

3 *Ako je u sudu u službenoj upotrebi i jezik nacionalne manjine troškove prevođenja koji nastaju upotrebom službenih jezika nacionalne manjine u postupku od strane učesnika postupka obezbeđuje organ koji vodi postupak.*

Zakon o parničnom postupku, član 95 stav 3

DOGODILO SE

Prilikom registrovanja novog vlasnika u slučaju kupoprodaje, u okviru upravnog postupka neophodno je priložiti kupoprodajni ugovor, koji je postupajući organ dužan da prihvati i na mađarskom jeziku, ukoliko je mađarski jezik u službenoj upotrebi na teritoriji lokalne samouprave. Kako zakon o državnom premeru i katastru nalaže da se dokument napisan na stranom jeziku mora priložiti u prevodu na srpski jezik, u konkretnom slučaju postupajući organ je odbio mađarski ugovor rekavši da je on napisan na stranom jeziku. Međutim, mađarski se nikada ne može smatrati za strani jezik u lokalnoj samoupravi gde je on u službenoj upotrebi. U ovalnim slučajevima se ne može zahtevati da se priloži službeni prevod, jer ukoliko je on neophodan, troškovi prevođenja terete postupajući organ, a ne stranku.

INSTITUCIJE ZA OSTVARIVANJE I ZAŠTITU PRAVA GRAĐANA

REPUBLIČKI ZAŠTITNIK GRAĐANA

Kontroliše da li organi državne uprave, organi i organizacije koje vrše javna ovlašćenja prema građanima postupaju u skladu sa zakonima i drugim propisima Republike Srbije, ali i po načelima dobre uprave.

Deligradska 16
11000 Beograd
T: 011 206 81 00
M: zastitnik@zastitnik.rs
W: www.ombudsman.rs

POKRAJINSKI ZAŠTITNIK GRAĐANA - OMBUDSMAN

Štiti prava građana i vrši nadzor nad radom pokrajinskih organa uprave, javnih preduzeća i ustanova koje vrše upravna i javna ovlašćenja, a čiji je osnivač AP Vojvodina.

Bulevar Mihajla Pupina 25
21 101 Novi Sad
T: 021 487 41 44
M: office@ombudsmanapv.org
W: www.ombudsmanapv.org

POVERENIK ZA ZAŠTITU RAVNOPRAVNOSTI

Sprovodi postupak za sprečavanje svih vidova, oblika i slučajeva diskriminacije, zaštitu ravnopravnosti fizičkih i pravnih lica u svim oblastima društvenih odnosa. Vršiti nadzor nad primenom propisa o zabrani diskriminacije.

Bulevar kralja Aleksandra 84,
11000 Beograd
T: 011 243 80 20
M: poverenik@ravnopravnost.gov.rs
W: www.ravnopravnost.gov.rs

Čuvajmo maternji jezik i pismo
jer je to jedan od
najvažnijih elemenata
nacionalnog identiteta i
nematerijalno kulturno nasleđe.

Republika Srbija GARANTUJE i ŠTITI prava nacionalnih manjina.

NACIONALNI SAVETI NACIONALNIH MANJINA između ostalog, učestvuju u odlučivanju ili odlučuju o pojedinim pitanjima iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma. Adresar svih nacionalnih saveta možete pronaći na sajtu Kancelarije za ljudska i manjinska prava: <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/nacionalne-manjine/nacionalni-saveti>

manjine;

- Štampanje glasačkih listića i biračkog materijala;
- Izdavanje svedočanstva o završenom školovanju na jeziku nacionalne manjine, na zahtev pripadnika nacionalne manjine;
- Rad organizacionih jedinica državnih organa u tom gradu ili opštini (poreska uprava, katastar...);

I druge javne isprave koje su od interesa za ostvarivanje zakonom utvrđenih prava građana i na jeziku te nacionalne manjine, na zahtev pripadnika te nacionalne manjine.

Letak (srpski)

PRAVO NA UPOTREBU JEZIKA I PISMA NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI SRBIJI

Jezik i pismo čine jedan od elemenata očuvanja nacionalnog identiteta. Svaki pripadnik i pripadnica nacionalne manjine ima pravo da se obrati lokalnim institucijama na svom maternjem jeziku.

U ovom letku ćete naći informacije o pravima na upotrebu jezika i pisma nacionalnih manjina i načinima na koje možete ostvariti i zaštititi svoja prava.

U Srbiji su prisutne 23 priznate etničke zajednice, a oko 13,5% građana Srbije pripadnici su neke od nacionalnih manjina.

KORIŠĆENJE USLUGA JAVNOG BELEŽNIKA NA TERITORIJU LOKALNE SAMOUPRAVE

Ukoliko JAVNI BELEŽNIK radi na teritoriji opštine ili grada u kojoj je u službenoj upotrebi, pored srpskog, i jezik nacionalne manjine, javni beležnik je dužan da javnobeležničku ispravu sastavi, pored srpskog, i na jeziku nacionalne manjine ili na oba jezika, ako tako stranka zahteva, dok tabla na kojoj je označena kancelarija javnog beležnika mora biti istaknuta i na jeziku te nacionalne manjine.

MATIČNE

U deteta se u rnjem jeziku. Matičnu knjigu i naknadno u nacionalne

LOKALNE M JEZIKU

ITI STRANKU jeziku, a garantovanog neke svoje cijiju kada je enoj upotrebi k nacionalne moraju biti i pismu te o pravu na im tablama u institucijama. alne manjine ima pravo da

UVOĐENJE U SLUŽBENU UPOTREBU JEZIKA I PISMA NACIONALNE MANJINE

Opština ili grad obavezno, svojim STATUTOM, uvodi u ravnopravnu službenu upotrebu jezik i pismo, i to one nacionalne manjine koja na njenoj teritoriji dostiže udeo od 15% ukupnog broja stanovnika (prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva). Jezici nacionalnih manjina koji su u službenu upotrebu uvedeni prema ranije važećim propisima i na dalje ostaju u službenoj upotrebi.

ISPISIVANJE NAZIVA ORGANA I INSTITUCIJA NA JEZICIMA NACIONALNE MANJINE

Sve škole, vrtići, jaslice, domovi zdravlja, bolnice, sudovi, tužilaštva, ispostave katastra, RFZO-a, PIO i sva javna i druga preduzeća i privredni subjekti u obavezi su da pored natpisa na srpskom jeziku istaknu natpise i na jezicima nacionalnih manjina čiji je jezik u službenoj upotrebi u toj jedinici lokalne samouprave.

U NASELJENIM MESTIMA, u kojima broj stanovnika pripadnika nacionalnih manjina dostiže 15% od ukupnog broja stanovnika tog naseljenog mesta, na jeziku te nacionalne manjine ispisuju se imena organa koji vrše javna ovlašćenja, nazive gradova, opština, naseljenih mesta, trgova i ulica i drugih toponima, iako jezik te nacionalne manjine nije u službenoj upotrebi na teritoriji tog grada ili opštine, što se utvrđuje statutom opštine.

Letak (mađarski)

A POLGÁROK JOGAINAK VÉDELME ÉS MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ INTÉZMÉNYEK

KÖZTÁRSASÁGI POLGÁRI JOGVÉDŐ

Ellenőrzi, hogy az államigazgatási hivatali szervek és a polgárok irányába közmeg-hatalmazásokat gyakorló szervek és szervezetek a Szerb Köztársaság törvényeivel és más előírásaival, valamint a jó közigazgatás alapelveivel összhangban járnak-e el.

Deligradi utca 16.
11000 Belgrád
T: 011 206 81 00
M: zastitnik@zastitnik.rs
W: www.ombudsman.rs

TARTOMÁNYI POLGÁRI JOGVÉDŐ – OMBUDSMAN

Védelmet a polgárok jogait és felügyeli a tartományi igazgatási szervek, a köz-vállalatok és köztisztviselők munkáját, amelyek közigazgatási- és közmeghatalmazási jogokat gyakorolnak, és amelyeknek alapítója a Vajdaság Autonóm Tartomány.

Mihajlo Pupin sugárút 25.
21101 Újvidék
T: 021 487 41 44
M: office@ombudsmanapv.org
W: www.ombudsmanapv.org

ESÉLYEGYENLŐSÉGI BIZTOS

Eljárást folytat a diszkrimináció minden típusának, formájának és esetének megakadályozása, valamint a természetes és jogi személyek egyenlőségének védelme érdekében a társadalmi viszonyok minden területén. Felügyeli a diszkrimináció-ellenes jogszabályok betartását.

Sándor király sugárút 84.,
11000 Belgrád
T: 011 243 80 20
M: poverenik@ravnopravnost.gov.rs
W: www.ravnopravnost.gov.rs

Őrizzük anyanyelvünket,
mivel az a nemzeti identitás egyik
legfontosabb eleme és szellemi
kulturális öröksége.

A Szerb Köztársaság GARANTÁLJA és VÉDI a nemzeti kisebbségek jogait.

A NEMZETI KISEBBSÉGEK NEMZETI TANÁCSAI többek közt részt vesznek a döntéshozatalban vagy döntést hoznak egyes kérdésekben a kultúra, az oktatás, tájékoztatás és a hivatalos nyelvhasználat területén. A nemzeti tanácsok címtára megtalálható az Emberi és Kisebbségi Jogvédő Iroda honlapján: <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/nacionaln-manjine/nacionalni-saveti>

A szórólap a Nyelvi jogok fejlesztése Fehértempo Köztségben elnevezésű projekt keretein belül valósult meg, melyet a 2017–2018. évben a belgrádi Češka Beseda Egyesület hozott létre a Szerbiai Nyílt Társadalom Alapítvány támogatásával.

A NEMZETI KISEBBSÉGEK NYELVÉNEK ÉS ÍRÁSÁNAK HIVATALOS HASZNÁLATRA VALÓ JOGA A SZERB KÖZTÁRSASÁGBAN

A nyelv és az írás a nemzeti identitás megőrzésének egyik eleme. Minden nemzeti kisebbséghez tartozó egyénnek joga van az anyanyelvén értekezni a helyi intézményekkel.

Ez a szórólap információkat tartalmaz a nemzeti kisebbségek nyelv- és íráshasználata jogairól, valamint arról, hogy ezen jogokat milyen módon tudják érvényesíteni és megvédeni.

Szerbiában hivatalosan 23 etnikai közösség van elismerve, illetve a Szerb lakosság 13,5% tartozik valamely nemzeti kisebbséghez.

nemzeti kisebbségek nyelvén, a nemzeti kisebbséghez tartozók kérésére;
- Állami szervezeti egységek munkája az adott városban vagy községben (adóhivatal, kataszter...);

És más közokiratok, amelyek a polgári jogok megvalósítását szolgálják egy adott nemzeti kisebbségek nyelvén, azon nemzeti kisebbséghez tartozó kérésére.

koetes a dokumentumot a szerb nyelv mellett, a kisebbség nyelvén is vagy kétnyelven kiállítani, ha az ügyfél úgy kívánja. A közjegyző irodáját jelző táblának szövege a nemzeti kisebbség nyelvén is fel kell legyen tüntetve.

A BE

a gyermek s beírandó. nyelven van r a nevét a k be.

A HELYI /ALÓ

esítése vagy ügyintéző a ÜGYFELET, hozzá. Itt i a nemzeti z. Abban az g nyelve, az rekben és tatványokat ezen felül ntetése a joga van a azokon a bség nyelve

SAINAK

LETÉN

leten végzi mellet egy a közjegyző

A KISEBBSÉGI NYELV HIVATALOS HASZNÁLATÁNAK BEVEZETÉSE

A község vagy a város saját ALAPSZABÁLYÁBAN köteles azon nemzeti kisebbség nyelvének egyenjogú, hivatalos bevezetésére, amely nemzeti kisebbség aránya eléri az össz lakosság arányának 15%-át (a legutóbbi népszámlálás eredményei alapján). Azon nemzeti kisebbségek nyelve, amely a korábbi előírások alapján hivatalos használatban van, később is hivatalos marad.

A SZERVEK ÉS INTÉZMÉNYEK ELNEVEZÉSÉNEK KIÍRÁSA A NEMZETI KISEBBSÉGEK NYELVÉN

Minden iskola, iskoláskor előtti intézmény, egészségház, kórház, bíróság, ügyészség, helyi kataszteri képviselő, Köztársasági Egészségbiztosítási Alap, Köztársasági Nyugdíj- és Rokkantsbiztosítási Alap és minden köz- és egyéb vállalat, valamint minden gazdasági alany a kiírást köteles feltüntetni a szerb nyelv mellett az adott önkormányzatban hivatalos nemzeti kisebbség nyelvén is.

AZON LAKOTT TERÜLETEKEN, ahol a nemzeti kisebbségek aránya eléri a település össz lakosságának 15%-át, a településen található azon szervek nevét, melyek közmeghatalmazást végeznek, a városok, a községek, a települések, a terek, az utcák és a földrajzi nevek nevét fel kell tüntetni az adott nemzeti kisebbség nyelvén is, akkor is, ha ez a kisebbségi nyelv az adott városban vagy községben az alapszabály értelmében nem hivatalos.

Letak (rumunski)

INSTITUȚIILE PENTRU EXERCITAREA ȘI PROTECȚIA DREPTULUI CIVIL

OMBUDSMANUL REPUBLICAN PENTRU PROTECȚIA DREPTURILOR CETĂȚENILOR

Controlează dacă organele de stat, organizațiile care exercită autoritățile publice față de cetățeni acționează în conformitate cu legile și cu alte prevederi ale Republicii Serbia, dar și în conformitate cu principiile unei bune conduceri.

Deligradska 16
11000 Beograd
T: 011 206 81 00
M: zastitnik@zastitnik.rs
W: www.ombudsman.rs

OMBUDSMANUL PROVINCIAL PENTRU PROTECȚIA DREPTURILOR CETĂȚENILOR

Protejează drepturile cetățenilor și supraveghează activitatea organelor administrative provinciale, companiilor publice și instituțiilor care efectuează autorizații administrative și publice, al căror fondator este PA Voivodina.

Bulevar Mihajla Pupina 25
21 101 Novi Sad
T: 021 487 41 44
M: office@ombudsmanapv.org
W: www.ombudsmanapv.org

COMISARUL PENTRU PROTECȚIA EGALITĂȚII DE DREPTURI

Implementează procesul de prevenire a tuturor formelor, procedurilor și cazurilor de discriminare, protecția egalității persoanelor fizice și juridice în toate domeniile relațiilor sociale. Supraveghează punerea în aplicare a reglementărilor privind interzicerea discriminării.

Bulevar kralja Aleksandra 84,
11000 Beograd
T: 011 243 80 20
M: poverenik@ravnopravnost.gov.rs
W: www.ravnopravnost.gov.rs

Să păstrăm limba și scrisul în limba maternă pentru că acest lucru este cel mai important element al păstrării identității noastre naționale și al patrimoniului cultural imaterial.

Republica Serbia GARANTEAZĂ ȘI PROTEJEAZĂ drepturile minorităților naționale.

CONSILIILE NAȚIONALE ALE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE, printre altele, participă în luarea deciziilor sau decid asupra problemelor specifice din domeniul culturii, educației, informării și utilizării oficiale a limbii și a scrierii în limba maternă. Adresele tuturor consiliilor naționale le puteți găsi pe site-ul Biroului pentru drepturile omului și al tuturor minorităților:

<http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/nacionalne-manjine/nacionalni-saveti>

Și alte documente publice care prezintă interes pentru îndeplinirea drepturilor instituite în mod legal de cetățeni și în limba minorității naționale respective, la cererea membrilor acestei minorități naționale.

DREPTUL LA FOLOSIREA LIMBII ȘI A SCRISULUI MINORITĂȚILOR NAȚIONALE ÎN REPUBLICA SERBIA

Limba și grafia sunt elementele de bază pentru păstrarea identității naționale. Fiecare membru al minorității naționale are dreptul să se adreseze instituțiilor locale în limba lui maternă.

În această broșură veți găsi informații despre drepturile de utilizare a limbii și a scrisului minorităților naționale și despre modalitățile prin care puteți să vă exercitați și să vă protejați drepturile dvs.

În Serbia există 23 de comunități etnice recunoscute, iar aproximativ 13,5% din cetățenii sârbi sunt membri ai unor minorități naționale.

INTRODUCEREA LIMBII ȘI ALFABETULUI MINORITĂȚII NAȚIONALE ÎN UTILIZAREA OFICIALĂ

În oraș sau orașul obligatoriu, prin STATUT, introduce ea egală a limbii și alfabetului a acelor minorități ale a căror număr de locuitori sunt de 15% din ul total de locuitori (conform rezultatelor lui recensământ). Limbile minorităților naționale u fost introduse în uz oficial în conformitate cu sentențele aplicabile anterior rămân și pe mai e în uz oficial.

ÎNSCRIEREA NUMELOR ORGANELOR ȘI TITUȚIILOR ÎN LIMBILE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

școlile, grădinițele, creșele, căminele de sănătate, le, tribunalele, procuraturile, birourile cadastrale, l Republican pentru Asigurarea Sănătății (RFZO), l Republican pentru Asigurarea Pensii (PIO) și companiile publice și alte entități economice sunt te, pe lângă inscripțiile în limba sârbă, să afișeze știle și în limbile minorităților naționale a căror este în uz oficial în această unitate de nducere locală.

ICALITĂȚILE, în care numărul locuitorilor car n minorităților naționale este 15% din numărul l locuitorilor localității respective, se scriu în limba ității naționale numele organelor care exercită ate, numele orașelor, comunelor, așezărilor, or și străzilor și a altor toponime, chiar dacă limba minorități naționale nu se află în uz oficial pe ul celui oraș sau comună, determinată prin il comunei respective.

naționale.

INSTITUTE PRO UPLATNĚNÍ A OCHRANU PRÁV OBČANŮ

REPUBLIKOVÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

Kontroluje, zda orgány státní správy a orgány a organizace vykonávající veřejnou správu postupují vůči občanům v souladu se zákony a jinými předpisy Republiky Srbsko, ale i v souladu se zásadou řádné správy věcí veřejných.

Deligradska 16, 11 000 Bělehrad

T: 011 206 81 00

M: zastitnik@zastitnik.rs

W: www.ombudsman.rs

KRAJSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV - OMBUDSMAN

Chrání práva občanů a dohlíží na činnost krajských správních orgánů, veřejných podniků a organizací, vykonávající správní moc a veřejnou správu, a jejichž zřizovatelem je AP Vojvodina.

Bulevar Mihajla Pupina 25, 21 101 Nový Sad

T: 021 487 41 44

M: office@ombudsmanapv.org

W: www.ombudsmanapv.org

POVĚŘENEC PRO OCHRANU ROVNOPRÁVNOSTI

Provádí řízení zabývající se všemi druhy, a případy diskriminace, ochranou rovnoprávnosti fyzických a právnických osob ve všech oblastech společenských vztahů. Dohlíží na provádění předpisů o zákazu diskriminace.

Bulevar kralja Aleksandra 84, 11 000 Bělehrad

T: 011 243 80 20

M: poverenik@ravnopravnost.gov.rs

W: www.ravnopravnost.gov.rs

Chraňme mateřský jazyk a jeho
písmo, protože to je jeden
z nejdůležitějších prvků
národní identity.
Tvoří nehmotné kulturní dědictví.

Republika Srbsko ZARUČUJE a CHRÁNÍ práva
národnostních menšin.

NÁRODNÍ RADY NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN se
spolupodílejí na rozhodování a rozhodují o
některých otázkách z oblasti kultury, vzdělávání,
informování a užívání jazyka a písma v úředním
styku. Adresář všech národnostních rad lze najít
na stránkách Kanceláře pro lidská a menšinová
práva:

<http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/narodnostni-manjine/nacionalni-saveti> (v srbstině)

Tento leták vznikl v rámci projektu
„Rozvoj jazykových práv v okrese Bílý
Kostelec“, který za finanční podpory
Nadace pro otevřenou společnost, Srbsko
v průběhu let 2017-2018 provedla
Česká beseda Bělehrad

- tisk volebních lístků a volebních materiálů;
- vydávání osvědčení o ukončeném vzdělání v jazyce národnostní menšiny na žádost příslušníka národnostní menšiny;
- jednání organizačních složek orgánů státní moci v příslušném městě nebo okrese (daňový úřad, katastr...);

**A další veřejné listiny, které umožňují
uplatnění zákonem zajištěných práv občanů,
v jazyce národnostní menšiny na žádost
příslušníka této národnostní menšiny.**

Letak (češti)

PRÁVO NA UŽÍVÁNÍ JAZYKA A PÍSMO NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN V REPUBLICĚ SRBSKO

Jazyk a písmo činí jeden z důležitých prvků pro
zachování národnostní identity. Každý
příslušník a příslušnice národnostní menšiny
má právo jednat s místními institucemi ve své
mateřštině.

V tomto letáku najdete informace o právech na
používání jazyka a písma národnostních
menšin a o způsobech jak lze svá práva
uplatnit a ochránit.

V Srbsku je 23 uznávaných etnických komunit.
Zhruba 13,5 % občanů Srbska je příslušníky
některé z národnostních menšin.

NA ÚZEMÍ MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY

Pokud NOTÁŘ působí na území okresu nebo
města, kde je úředním jazykem také některý z
jazyků národnostních menšin, na žádost
účastníka řízení, je notář povinen vystavit
notářskou listinu v jazyce národnostní menšiny
nebo v obou úředních jazycích. Tabule
označující jeho notářskou kancelář musí být
vyhotovena také v jazyce této národnostní
menšiny.

ZAVÁDĚNÍ JAZYKA A PÍSMO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY DO ÚŘEDNÍHO STYKU

Okres nebo město má povinnost ve svém
STATUTU zavést do rovnoprávného užívání
úředním styku jazyk a písmo národnostní
menšiny, která v na jeho území dosahuje podíl
alespoň 15 % celkového počtu obyvatel (dle
výsledků posledního sčítání lidu). Jazyky
národnostních menšin, které do úředního styku
byly zavedeny dle dříve platných předpisů
ústávají v úředním styku i nadále.

POUŽÍVÁNÍ NÁZVŮ ORGÁNŮ A INSTITUCÍ V JAZYCÍCH NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN

Všechny školy, mateřské školy, jesle, domy
druživ, nemocnice, soudy, státní zastupitelství,
obozky katastru, RFZO, PIO a všechny veřejné
i ostatní podniky a hospodářské subjekty jsou
povinny vedle názvu v srbském jazyce uvést své
názy i v jazycích národnostních menšin, pokud
sou tyto jazyky užívány ve služebním styku v
ěto jednotce místní samosprávou.

V OBCÍCH, kde počet příslušníků národnostních
menšin dosahuje alespoň 15 % z celkového
počtu obyvatel obce, v jazyce této národnostní
menšiny se názy orgánů veřejné správy, měst,
okresů, obcí, náměstí a ulic a ostatní
geografické názvy uvádějí v jazyce této
národnostní menšiny a to i tehdy když jazyk
této národnostní menšiny není úředním
jazykem na území tohoto města nebo okresu,
což se stanovuje místním statutem.

Tabla dobrodošlice u OBC

ДОБРОДОШЛИ

на подручје општине Бела Црква где су равноправни службени језици
српски, мађарски, румунски и чешки језик

ÜDVÖZÖLJÜK

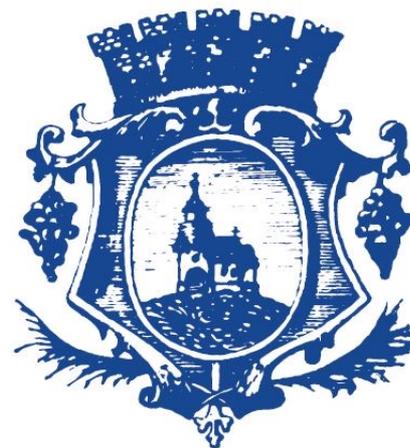
Fehértemplom Község területén, ahol a szerb, a magyar, a román és a
cseh az egyenrangú hivatalos nyelvek

BINE AȚI VENIT

pe teritoriul comunei Biserica Albă, unde limba sârbă,
maghiară, română și cehă sunt limbile oficiale

VÍTEJTE

na území okresu Bílý Kostelec, kde jsou rovnoprávnými úředními jazyky
srbština, maďarština, rumunština a čeština

Бела Црква
Fehértemplom
Biserica Albă
Bílý Kostelec

Tabla je postavljena u saradnji sa opštinom Bela Crkva u okviru projekta Unapređivanje jezičkih prava u opštini Bela Crkva, koji je uz finansijsku podršku Fondacije za otvoreno društvo, Srbija tokom 2017-2018. godine sprovela Češka beseda Beograd. A táblát Fehértemplom Községgel együttműködve, a 2017–2018. évben a Nyílt Társadalom Alapítvány anyagi támogatásával Szerbiában megvalósuló, A Nyelvi Jogok Fejlesztése Fehértemplom Községben elnevezésű projekt kerében, a belgrádi székhelyű Češka Beseda Egyesület helyezte ki.

Panoul a fost creat în colaborare cu Comuna Biserica Albă în cadrul proiectului „Îmbunătățirea situației drepturilor omului în Comuna Biserica Albă”, care a fost sprijinit financiar de Fundația pentru societatea deschisă, Serbia, în decursul anilor 2017-2018 pe care l-a realizat Češka beseda, Belgrad.

Tabule byla umístěna ve spolupráci s okresem Bílý Kostelec v rámci projektu Rozvoj jazykových práv v okrese Bílý Kostelec, který za finanční podpory Nadace pro otevřenou společnost, Srbsko v letech 2017-2018 realizovala Česká Beseda Bělehrad.

Preporuke

Preporuke za unapređivanje prakse u upotrebi manjinskih jezika u OBC

A. Preporuke za opštinu Bela Crkva

B. Preporuke za Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

Preporuke

A. Preporuke za opštinu Bela Crkva:

1. Predvideti troškove angažovanja sudskih prevodilaca za pisane i usmene prevode (...) *Upodobljavanje prakse sa principom „prava koštaju“.*
2. Raspisivanje konkursa za nove sudske tumače za predmetne jezike, posebno za češki
  - * ima ih nedovoljno
  - * za češki jezik postoji samo jedan sudski prevodilac na celom području Višeg suda u Pančevu (koji i ne živi više u Srbiji)
5. Saobraćajna signalizacije na području OBC (uklj. i dopunske table) i table sa nazivima ulica i trgova i sve druge javno istaknute table, sve table sa nazivima i sva javna obaveštenja svih JKP i organizacija čiji je osnivač OBC - novopostavljane table odmah četvororojezične a postepena zamena postojećih

Nap.: Ostale preporuke (3, 4, 6 i 7) se ne tiču direktno prevođenja

Preporuke

B. Preporuke za Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave:

1. Sertifikacija poznavanja (književnih varijanti) manjinskih jezika i to za:
  - a) za prevodioce za manjinske jezike, koji su angažovani za potrebe JLS (eventualno i za NS NM i neke državne organe - npr. RIK),
  - b) za one zaposlene u JLS i područnim jedinicama državnih organa i sl. organizacijama i u nekim državnim organima koji poznaju manjinske jezike

Preporuke

B. Preporuke za Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave:

- *Baza setifikovanih prevodilaca i baza službenika (i ostalih zainteresovanih) - po manjinskim jezicima i nivoima znanja.
- *Uspostavljanje jedinstvenog sistema i/ili koordinacije sa prevodilačkom službom APV (za 5 manjinskih jezika koji su u sl. upotrebi u organima APV)?

Napomena: Preporuka br. 2 se ne tiče direktno prevođenja

Upotrebljene skraćenice

- *NM - nacionalna manjina / nacionalne manjine
- *NS - nacionalni savet / nacionalni saveti
- *manjinski - nacionalne manjine
- *JLS - jedinice lokalne samouprave, tj. gradovi i opštine (NE: gradske opštine)
- *OBC - Opština Bela Crkva
- *JKP - javna komunalna preduzeća
- *RIK - Republička izborna komisija
- *APV - Autonomna pokrajina Vojvodina
- *US - Ustavni sud

Hvala vam na pažnji!

Dipl. ing. Milan Fürst

- * potpredsednik Češkog nacionalnog saveta
- * nekadašnji predsednik Odbora za službenu upotrebu češkog jezika i pisma Češkog nacionalnog saveta
- * zamenik predsednika Češke besede Beograd

065/3 877 877 (Viber, WhatsApp)

065/Fürst RS

prevodi@first.in.rs

Ko su manjine?

(Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, čl. 2).

U Republici Srbiji "manjinac" je:

- državljeni RS
- deo "dovoljno velike (?) grupe", koja
- tradicionalno živi u RS ("u dugotrajnoj i čvrstoj vezi sa teritorijom RS")
- poseduje obeležja kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest, po kojima se razlikuje od većine stanovništva,
- želja da se zajedno održava zajednički identitet, uklj. kulturu, tradiciju, jezik i religiju.

Npr. narodi, nacionalne ili etničke zajednice/grupe, nacionalnosti ili narodnosti

Koje manjine (i jezici)

* Da bi manjine i formalno postojale, moraju biti pravno prepoznate, što u Republici Srbiji znači da imaju NS.

* 23+1 nacionalne manjine u RS imaju svoje nacionalne savete (Albanci, Aškalije, Bugari, Bunjevci, Bošnjaci, Vlasi, Goranci, Grci, Egipćani, Mađari, Makedonci, Nemci, Poljaci, Romi, Rumuni, Rusi, Rušini, Slovaci, Slovenci, Ukrajinci, Hrvati, Crnogorci, Česi i Savez jevrejskih opština)

[Podvučeni narodi nemaju jezik u sl. upotrebi]

* Od toga je 13 jezika u nekoj vrsti službene upotrebe + srpska latinica (u 7 opština u APV) + srpska ćirilica.

Koliko ima "manjinaca"?

- *Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2022. godine postoji 20 etničkih zajednica sa preko dve hiljade građana i građanki (2011: 20 zajednica).
- *Od ukupnog broja stanovnika Republike Srbije (bez Kosova i Metohije), manjine čine **12,13% ili 806.095 stanovnika** (2011: 13,4% ili 925.885 stanovnika).

Koji manjinski jezici u RS

	naziv jezika u sl. upotrebi (svi)	oznaka	cela Srbija	cela Vojvodina	opština u Vojvodini	opština u Srbiji	MZ u Vojvodini	Evrop
1	Srpski	L/Ć	DA	DA				
2	Mađarski	L		DA	DA		DA	DA
3	Slovački	L		DA	DA		DA	DA
4	Rumunski	L		DA	DA		DA	DA
5	Rusinski	Ć		DA	DA		DA	DA
6	Hrvatski	L		DA	DA		DA	DA
7	Češki	L			DA			NE
8	Bunjevački	L			DA			DA
9	Bugarski	Ć				DA	DA	DA
10	Makedonski	Ć			DA		DA	NE
11	Crnogorski	L/Ć			DA			NE
12	Romski	?					DA	DA
13	Albanski	L				DA		DA
14	Bošnjački	L/Ć				DA		DA
		14	1	6	9	3	8	
	Vlaški							DA
	Ukrajinski							DA

Evropska povelja o manjinskim jezicima (Srbija priznala)

Koji manjinski jezici u RS

Državni:	1 (srpski ćirilica)						
Manjinski:	13						
Latinični:	7 (mađarski, slovački, rumunski, hrvatski, češki, bunjevački, romski, albanski)						
Ćirilični:	3 (bugarski, makedonski i rusinski)						
Dva pisma:	2 (bošnjački, crnogorski)						
Nepoznato:	1 (romski)						

Gde su manjinski jezici u sl. upotrebi?

- * U organima APV je 5+1 zvaničnih jezika (mađarski, slovački, rumunski, rusinski, hrvatski)
- * Na području APV od 45 JLS samo u 4 nema manjinskog jezika! (Opovo, Pećinci, Ruma, Sremski Karlovci)
- * Za "užu Srbiju" nema dostupnih podataka, ali bar u još 5-6 JLS je neki od manjinskih jezika u sl. upotrebi (Albanski, Bošnjački, Bugarski...?)

Pravni okvir

1. Međunarodni propisi

- * Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, i to naročito čl. 10 i 11.
- * Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima, i to naročito čl. 9, 10. i 13.
- * Bilateralni sporazumi sa Hrvatskom, Mađarskom, Makedonijom i Rumunijom

Važan međunarodni politički dokument koji se tiče prava na upotrebu jezika nacionalne manjine su **Preporuke iz Osla o pravu nacionalnih manjina na upotrebu sopstvenog jezika**, koje su februara 1998. usvojene u okviru OEBS-a.

Pravni okvir

2. Domaći propisi

Najznačajniji izvori prava na službenu upotrebu jezika nacionalne manjine su:

- * **Ustav Republike Srbije**, i to naročito čl. 79 st. 1, a od značaja su i čl. 27. st. 2, čl. 32. st. 2, čl. 33. st. 1, čl. 199.
- * **Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina**, i to naročito čl. 11.
- * **Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama**, naročito čl. 11-20.
- * (Pokrajinska skupštinska) **Odluka o bližem uređivanju pojedinih pitanja službene upotrebe jezika i pisama nacionalnih manjina na teritoriji AP Vojvodine.**

Pravni okvir

Različiti aspekti službene upotrebe manjinskih jezika su regulisani i propisima koji direktno ne regulišu pitanja ostvarivanja i zaštite prava nacionalnih manjina, već neku drugu sferu društvenih odnosa.

U tom smislu od značaja su sledeći akti:

- * Zakon o lokalnoj samoupravi, čl. 20. t. 33 i čl. 93 st. 2.
- * Zakon o matičnim knjigama, čl. 17. st. 1. (*stav 3: strani državljani*)
- * Uputstvo o vođenju matičnih knjiga i obrascima matičnih knjiga, t. 137.
- * Pokrajinska skupštinska Odluka o višejezičkim obrascima izvoda iz matičnih knjiga i o načinu upisa u iste.
- * Zakon o ličnoj karti, čl. 9.
- * Pravilnik o ličnoj karti, čl. 8. st. 3.
- * Zakon o putnim ispravama, čl. 26. st. 2.
- * Zakon o osnovnoj školi, čl. 129. st. 2, čl. 129. st. 4, čl. 133. st. 4 u vezi sa čl. 132. st. 1.
- * Zakon o srednjoj školi, čl. 99. st. 3. i čl. 100. st. 5.
- * Zakon o visokom obrazovanju, čl. 97. st. 3. i čl. 99. st. 4.
- * Zakon o opštem upravnom postupku, naročito čl. 16, čl. 239. t. 11.
- * Pravilnik o obrascima akata u upravnom postupku, čl. 6.
- * Zakon o parničnom postupku, čl. 96, čl. 97, čl. 98. st. 2, čl. 99, čl. 361. st. 2. t. 8.
- * Zakonik o krivičnom postupku, čl. 9, čl. 10. st. 1. i st. 2, čl. 193. st. 4. i 5, čl. 368. st. 1. t. 3.
- * Zakon o prekršajima, naročito čl. 86, čl. 136, čl. 234. st. 1. t. 4.
- * Sudski poslovnik, naročito čl. 108.- 110.
- * Zakon o izboru narodnih poslanika, naročito čl. 60 st. 6, čl. 76. st. 2.
- * Zakon o lokalnim izborima, čl. 27. st. 7, čl. 37. st. 2.
- * Zakon o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine
- * Statut Autonomne Pokrajine Vojvodine
- * Poslovnik Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine

1.

ZAKON

O SLUŽBENOJ UPOTREBI JEZIKA I PISAMA

("Sl. glasnik RS", br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr. zakon, 30/2010, 47/2018 i 48/2018 - ispr.)

Član 18a

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na slobodan izbor i korišćenje ličnog imena i imena svoje dece, kao i na upisivanje ovih ličnih imena u sve javne isprave, službene evidencije i zbirke ličnih podataka prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine.

Pravo iz stava 1. ovog člana ne isključuje paralelan upis imena i po srpskom pravopisu i pismu.

*Objavljen: 27. 07. 1991 (Sl. glasnik RS", br. 45/91)
Stupio na snagu: 4. 08. 1991 (osmog dana od objavljivanja)*

2.

ZAKON

O ZAŠTITI PRAVA I SLOBODA NACIONALNIH MANJINA

("Sl. list SRJ", br. 11/2002, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 72/2009 - dr. zakon, 97/2013 - odluka US i 47/2018)

Izbor i upotreba ličnog imena

Član 9

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na slobodan izbor i korišćenje ličnog imena i imena svoje dece, kao i na upisivanje ovih ličnih imena u sve javne isprave, službene evidencije i zbirke ličnih podataka prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine.

Pravo iz stava 1. ovog člana ne isključuje paralelan upis imena i po srpskom pravopisu i pismu.

*Objavljen: 07. 03. 2002 ("Sl. list SRJ", br. 11/2002)
Stupio na snagu: 15. 3. 2002 (osmog dana od objavljivanja)*

Pravo na upotrebu ličnog imena